

Relacje polsko-sowieckie. Podpisanie układu Sikorski–Majski

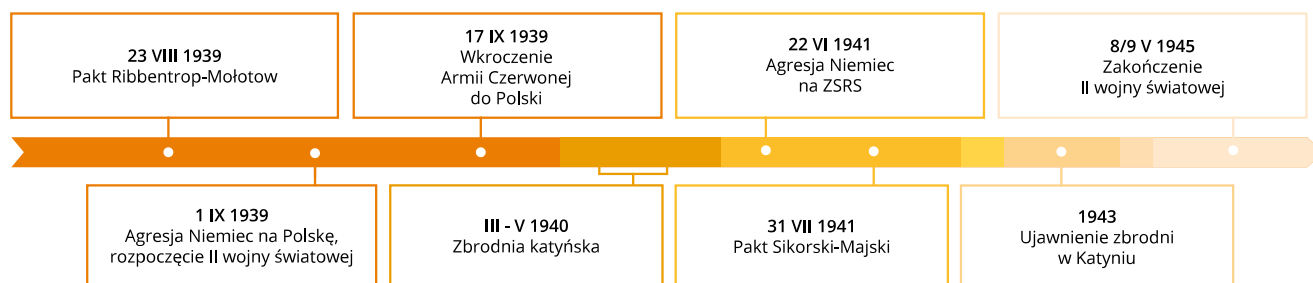
- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Wojciech Kozłowski, *Paweł Wieczorkiewicz, Układ Sikorski-Majski*, dostępny w internecie: muzhp.pl.
- Cytat za: *Układ Sikorski-Majski*, w: Oficjalny komunikat z podpisania układu, Dziennik Polski, nr 324, 31 VII 1941.
- Źródło: Michał Szukała (PAP), *Prof. Rutkowski: układ Sikorski-Majski miał ratować polskich obywateli więzionych w ZSRS*, dostępny w internecie: dzieje.pl.

Atak Trzeciej Rzeszy na Związek Sowiecki w czerwcu 1941 r. był punktem zwrotnym nie tylko dla państw alianckich, ale także dla polskich władz na uchodźstwie. Z chwilą przystąpienia Józefa Stalina do koalicji antyhitlerowskiej rząd polski znalazł się w niełatwej sytuacji. Z jednej strony formalnie Polska nie była z ZSRS w stanie wojny (i to było ułatwieniem w nawiązaniu stosunków), z drugiej jednak – sowiecka agresja na Rzeczpospolitą we wrześniu 1939 r. była faktem bezspornym. Teraz dotychczasowy wróg miał stać się sojusznikiem – i to bez żadnych umów czy rekompensat.

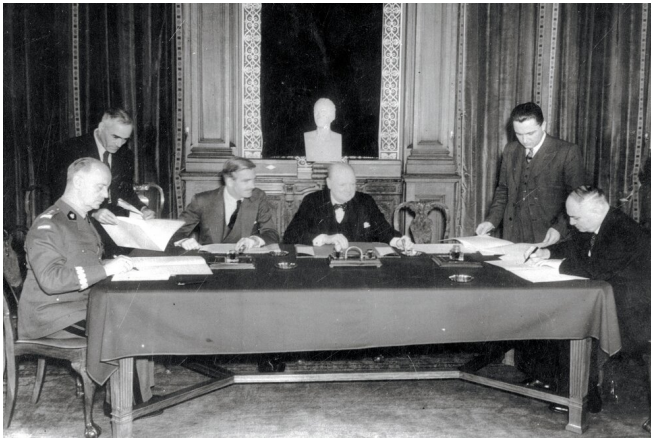
Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Wyłumaczysz, jak kształtowały się relacje polsko-radzieckie.

- Przedstawisz, jakie okoliczności towarzyszyły powstawaniu armii Andersa.
- Ocenisz, czy podpisanie układu Sikorski-Majski w takim kształcie było korzystne dla Polski.

Nawiązanie stosunków dyplomatycznych

Podpisanie układu Sikorski-Majski. Wskaż postać Władysława Sikorskiego.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Pierwszą regulacją dyplomatyczną stosunków polsko-sowieckich był podpisany przez premiera Rządu Polskiego na Uchodźstwie gen. Władysława Sikorskiego i rezydującego w Londynie ambasadora ZSRS Iwana Majskiego układ, nazwany od ich nazwisk, układem Sikorski - Majski, Został podpisany w Londynie dnia 30 lipca 1941 roku.

Ambasador ZSRS Iwan Majski w imieniu swego państwa wznowił stosunki dyplomatyczne z rządem RP na uchodźstwie. Jednocześnie zapewnił o nieważności porozumień z Niemcami z 1939 roku (pakt

Ribbentrop - Mołotow). Bardzo ważnym osiągnięciem premiera Sikorskiego było uzyskanie [amnestii](#) dla obywateli polskich uwięzionych w Związku Sowieckim i zgody na utworzenie armii polskiej w Buzułuku nad Samarą pod dowództwem właśnie uwolnionego na mocy amnestii generała Władysława Andersa. Wyposażenie dla żołnierzy polskich miało być dostarczone w ramach Lend Lease Act.

Ciekawostka

W marcu 1941 r. Kongres Stanów Zjednoczonych na mocy Ustawy o pożyczce i dzierżawie (ang. *Lend Lease Act*) przyznał prezydentowi prawo do sprzedaży, pożyczki lub wynajmu sprzętu i broni państwom sprzymierzonym (przede wszystkim Wielkiej Brytanii i Związkowi Sowieckiemu). Ustawa obowiązywała do 1945 roku. Po wojnie umorzono większość długów państw, które z niej skorzystały.

Polska armia w ZSRS

Dla Polaków z odległych rejonów ZSRS, a także z więzień i łagrów, dotarcie do armii było nieraz bardzo trudne, tym bardziej, że często specjalnie źle ich kierowano.

Wygłodzonym i schorowanym polskim żołnierzom brakowało też zaopatrzenia, gdyż władze sowieckie zwlekały z dostawami.

Kreml drastycznie ograniczył racje

żywnościowe, co oznaczało głód dla ponad połowy rekrutów i ludności cywilnej ciągnącej za wojskiem. W 1942 r. podjęto zatem decyzję o ewakuacji 80 tys. żołnierzy i 30 tys. cywilów na terytoria brytyjskie na Bliskim Wschodzie. Ewakuacja wojska wpłynęła na pogorszenie stosunków polsko-sowieckich. Stalin podawał w wątpliwość chęć walki Polaków z Niemcami. W stosunkach polsko-sowieckich sporna była także kwestia granic. Stalin proponował [linię Curzona](#) (w przybliżeniu przypominającą granicę III rozbioru Polski) jako punkt wyjścia do negocjacji. Było to nie do przyjęcia dla polskiego rządu.

Stalin uchylał się też od odpowiedzi na pytania o los zaginionych polskich oficerów wziętych do niewoli we wrześniu 1939 r., którzy do tej pory nie zgłosili się do armii Andersa i nie dali znaku życia. Przywódca ZSRS zapewniał, że nic o nich nie wie, i zasugerował, że być może uciekli do Mandżurii, krainy na wschodzie Chin. Należy pamiętać, że kilkanaście miesięcy wcześniej osobiście podpisał rozkaz skazujący ich na śmierć.

Władysław Anders (1892–1970), polski wojskowy i polityk, generał broni Wojska Polskiego; w czasie zamachu majowego szef sztabu wojsk rządowych; we wrześniu 1939 r. znalazł się w niewoli sowieckiej, zwolniony na mocy układu Sikorski-Majski, stanął na czele tworzonej armii polskiej; w latach 1944–1945 Naczelnny Wódz Polskich Sił Zbrojnych.

Polscy uchodźcy ewakuowani z ZSRS do Iranu, 1942 rok.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Powrót do wrogości

W kwietniu 1943 r. Niemcy ogłosili informację o odnalezieniu zbiorowych grobów polskich oficerów w Katyniu, oskarżając o mord [NKWD](#). Kreml zakomunikował, że zbrodni dokonali Niemcy latem 1941 r. Rząd polski, po półtora roku wymijających odpowiedzi od ZSRS w sprawie zaginionych oficerów, wiedział, że to nie może być prawda. Nie chcąc zaognić stosunków ze Stalinem, zwrócił się z prośbą o wyjaśnienie sprawy do Międzynarodowego Czerwonego Krzyża. Tego samego dnia o to samo MCK poprosili Niemcy. Sikorski domagał się też wyjaśnień od strony sowieckiej. Premier Wielkiej Brytanii Winston Churchill i Prezydent USA, Franklin Roosevelt, naciskani przez Stalina, określili działania rządu RP jako niewłaściwe i próbowali skłonić polskiego premiera do wycofania wniosku z Czerwonego Krzyża. ZSRS zareagował na to zerwaniem stosunków dyplomatycznych z Polską, zarzucając jej rozbijanie koalicji antyhitlerowskiej.

Słownik

amnestia

zbiorowe darowanie lub złagodzenie kary za popełnione przestępstwa

linia Curzona

linia demarkacyjna wojsk polskich i bolszewickich opisana w nocie dyplomatycznej wystosowanej przez brytyjskiego ministra spraw zagranicznych lorda George'a Curzona do Gieorgija Cziczerina, ludowego komisarza spraw zagranicznych Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej; linia ta prowadziła od Grodna, przez miejscowość Jałówka do Brześcia, dalej na Dorohusk, Hrubieszów i Kryłów, potem na zachód przez Rawę Ruską do Przemyśla i Karpat; co ciekawe, lord Curzon nie był ani jej pomysłodawcą, ani zwolennikiem, faktycznie wymyślił ją Lewis Namier, pochodzący z Polski niski rangą urzędnik Ministerstwa Spraw Zagranicznych

NKWD

(ros. *Narodnyj Komissariat Wnutriennych Dieł* – Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych) centralny organ władzy bezpieczeństwa w ZSRS; w 1946 r. przekształcone w Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Słowa kluczowe

ZSRS, Władysław Anders, Władysław Sikorski, układ Sikorski-Majski, armia Andersa, zbrodnia katyńska

Bibliografia

Układ Sikorski-Majski. Wybór dokumentów, oprac. E. Duraczyński, Warszawa 1990.

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Djhfw1CwY>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Relacje polsko-radzieckie 1941-1943*.

Polecenie 2

Wyjaśnij, jak wyglądały relacje polsko-sowieckie między wrześniem 1939 r. a lipcem 1941 roku.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Opisz sytuację rządu polskiego na uchodźstwie wobec ujawnienia w 1943 r. grobów zamordowanych polskich oficerów.

Twoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z drugą częścią wykładu prof. Włodzimierza Borodzieja i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DO6oOOCAU>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Relacje polsko-radzieckie od 1943 roku*.

Polecenie 2

Scharakteryzuj działania podejmowane przez władze sowieckie odnośnie Polski po 1943 r.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Opisz skutki stosunków polsko-sowieckich dla Polski i Polaków.

Tvoja odpowiedź

Na podstawie poniższych źródeł wykonaj polecenia.

Źródło 1

- ((Art. I. Rząd ZSRR uznaje, że traktaty radziecko-niemieckie z roku 1939 dotyczące zmian terytorialnych w Polsce, utraciły swoją moc. Rząd Polski oświadcza, że Polska nie jest związana żadnym układem z jakimkolwiek trzecim państwem, zwróconym przeciwko ZSRR.
- Art. 2. Po podpisaniu tego układu zostaną przywrócone stosunki dyplomatyczne między obydwoma rządami, po czym natychmiast nastąpi wymiana ambasadorów.
- Art. 3. Oba rządy zobowiązują się wzajemnie do udzielenia sobie wszelkiego rodzaju pomocy i poparcia w obecnej wojnie przeciw hitlerowskiemu Niemcom.
- Art. 4. Rząd ZSRR wyraża swoją zgodę na utworzenie na terytorium ZSRR Armii Polskiej, której dowództwo będzie mianowane przez rząd Polski w porozumieniu z rządem ZSRR. Armia Polska na terytorium ZSRR podlegać będzie w sprawach operacyjnych Naczelnemu Dowództwu ZSRR, w skład którego wejdzie przedstawiciel Armii Polskiej. Wszystkie szczegóły dotyczące organizacji dowództwa i użycia tej siły zbrojnej będą ustalone późniejszym porozumieniem [...].

Cytat za: *Układ Sikorski-Majski*, w: Oficjalny komunikat z podpisania układu, Dziennik Polski, nr 324, 31 VII 1941.

Źródło 2

Podpisanie układu w Londynie 30 lipca 1941 roku. Siedzą od lewej: Władysław Sikorski, Anthony Eden, Winston Churchill i Iwan Mąjski.

Źródło: domena publiczna.

Oceń, czy źródło 2 dotyczy tych samych wydarzeń przedstawionych w źródle 1.

☐ Nie

☐ Tak

Ćwiczenie 2

Na podstawie źródła 1 z ćwiczenia 1 wyjaśnij, jakie kwestie regulował układ Sikorski - Mąjski.

Twoja odpowiedź

Zapoznaj się z poniższymi źródłami, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło 1

Fragment wywiadu z prof. Pawłem Wieczorkiewiczem.

((Wojciech Kozłowski

Paweł Wieczorkiewicz, *Układ Sikorski-Majski*

Jaki był stosunek rządu polskiego do zawierania układów ze Związkiem Sowieckim po wrześniu 1939 roku?

Prof. Wieczorkiewicz - To bardzo skomplikowana sprawa. W kręgach rządowych rozumiano potrzebę porozumienia się z Sowietami z powodów bardzo praktycznych. Jeśli Polska miała wystawić jakąkolwiek liczącą się siłę zbrojną, jedynym rezerwuarem rekruta był Związek Sowiecki. Ta myśl przyświecała przede wszystkim generałowi Sikorskiemu, który uważał, że polska siła zbrojna może mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięć nie tylko wojskowych, ale i politycznych. Stąd dość rozpaczliwa chęć porozumienia się ze Związkiem Sowieckim na każdych niemal warunkach. Wykorzystała to druga strona, to znaczy Sowietci. [...]

Która ze stron wystąpiła w roli inicjatora podpisania układu Sikorski-Majski?

Brytyjczycy. Było to przede wszystkim w interesie brytyjskim. Churchillowi bardzo zależało na tym, żeby Związek Sowiecki rozpoczął wojnę z Niemcami. Mówił o tym nawet w 1939 roku. Kiedy Niemcy zaatakowały ZSRS, Churchill zaczął udzielać jednostronnych gwarancji pomocy Sowietom, żeby wesprzeć ich w oporze, żeby nie skapitulowali i nadal wiązali siły niemieckie. Stąd też dla uwiarygodnienia Związku Sowieckiego w opinii brytyjskiej należało usunąć największą przeszkodę, mianowicie zatrzeć pamięć o 17 września 1939 roku. Można to było zrobić tylko poprzez podpisanie porozumienia polsko-sowieckiego. Doszło do tego w szczególnych okolicznościach -

z pominięciem prezydenta, drogi konstytucyjnej, a nawet z jej złamaniem, z odsunięciem od rozmów przez Sikorskiego ministra spraw zagranicznych i wreszcie z samowolną decyzją Sikorskiego o podpisaniu układu - mimo wątpliwości, jakie ten budził.

Trzeba przyznać, że generał miał swoje argumenty, ale były też poważne przesłanki przeciw. Sikorski dość patetycznie zwierzał się swemu ministrowi i przyjacielowi gen. Marianowi Kukielowi: „Gdy miałem ten układ podpisać i walczyłem ze sobą, czy odczekać jeszcze, słyszałem jakby szept tysięcy ust: spiesz się, ratuj!”. Było w tym wiele prawdy. Sowieci - przypominam - mordowali Polaków od 22 czerwca 1941. Wymordowano kilkadziesiąt tysięcy ludzi w więzieniach na pograniczu sowiecko-niemieckim. [...]

Więźniów przebywających w łagrach niewątpliwie układ uratował. Ale była też druga strona medalu, którą znamy z kilku relacji - między innymi gen. Żegoty Januszajtisa, który siedział wtedy na Łubiance i rozmawiał z Ławrientijem Berią - w sensie dosłownym: były to takie pogawędki polityczne. Dyskutowali o tym, że ten układ jest negocjowany.

Januszajtis sądził, że Sikorski w żadnym wypadku nie powinien zgodzić się na podpisanie układu bez gwarancji granicznych - a tak go podpisano. Beria twierdził, że Polacy jednak ten układ podpiszą i potem triumfował, że tak właśnie się stało. Oświadczył - to bardzo ważne świadectwo - że Sowieci podpisaliby gwarancje graniczne, bo znajdowali się w sytuacji przymusu. Sikorski nie wyczuł tego momentu. Mieli mu to później za złe między innymi Sosnkowski, Zaleski, Seyda - trzech ministrów, którzy opuścili rząd. Myślę, że mieli rację. W interesie Polski leżało rozciągnięcie w czasie tych negocjacji. Powojenny historyk musi czasem zdobyć się na pewną dozę cynizmu - nawet jeszcze kilka tysięcy zmarłych i zabitych więcej nie byłoby zbyt wielką ceną za to, żeby wydrzeć z gardła uznanie granicy sowiecko-niemieckiej za niebyłą, uznanie plebiscytów za niebyłe i pełne uznanie granicy polsko-sowieckiej wedle stanu sprzed 17 września 1939 roku. Inna sprawa, że Sowieci mogli to potem trzy razy zmienić, złamać te warunki, ale wtedy nawet dzisiaj mielibyśmy do czego się odwoływać.

Patrząc z dzisiejszej perspektywy - czy istniała jakaś alternatywa dla tego układu?

Nie, układ był konieczny, ale można było zmusić Sowietów do kapitulacji w sprawie granic, to znaczy do uznania granicy sowiecko-niemieckiej za nieważną od początku i potwierdzenia nienaruszalności granicy polsko-sowieckiej sprzed 17 września 1939. To było, sądząc po świadectwie Berii i nie tylko, do osiągnięcia, bo Stalin naprawdę znajdował się wtedy w sytuacji rozpaczliwej. Była to jedyna sytuacja, gdy z Sowietami można było negocjować z pozycji siły. Potem już nie. [...]

Źródło: Wojciech Kozłowski, Paweł Wieczorkiewicz, *Układ Sikorski-Majski*, dostępny w internecie: muzhp.pl.

Źródło 2

Fragment wywiadu z prof. Tadeuszem Pawłem Rutkowskim.

((Michał Szukała (PAP)

Prof. Rutkowski: układ Sikorski-Majski miał ratować polskich obywateli więzionych w ZSRS

PAP: Negocjacje układu z Sowietami wzbudzały ogromne emocje wśród polskich polityków w Londynie. Jaka była oś sporu dzieląca Polaków w sprawie tego porozumienia?

Prof. Tadeusz Paweł Rutkowski: - Układ podzielił polską społeczność emigracyjną bardzo mocno, choć pęknięcie to nastąpiło już wcześniej i jego podstawą był stosunek środowisk sanacyjnych i części endecji do polityki rządu Sikorskiego. Już po klęsce Francji ze strony prezydenta Raczkiewicza doszło do próby obalenia rządu Sikorskiego. Spory wokół rokowań układu Sikorski-Majski nakładały się na te podziały. Osią był stosunek do treści porozumienia. Część polityków i członków rządu postulowała zawarcie w układzie precyzyjnego, niebudzącego wątpliwości stwierdzenia, że następuje powrót do granicy polsko-sowieckiej sprzed 17 września 1939 r. Sowietci konsekwentnie

sprzeciwiali się takiemu rozwiązaniu.

Początkowo proponowali powołanie Komitetu Polskiego w ZSRS, który nie byłby rządem, ale ciałem patronującym powstaniu polskiej armii.

Z tego postulatu dość łatwo zrezygnowali, ale sprzeciwiali się jakimkolwiek zapisowi, który oznaczałby w sensie prawnym powrót do dawnej granicy. Cieszyli się w tej sprawie wsparciem Brytyjczyków, którzy nie byli zainteresowani obroną polskiej granicy wschodniej, kosztem stosunków z ZSRS.

Sikorski był więc zmuszony do przyjęcia stwierdzenia, że układy sowiecko-niemieckie tracą moc, co było dość oczywiste, ponieważ agresja III Rzeszy skutkowałą zerwaniem porozumień z 1939 r. Do dziś nie wiemy, czy była możliwość uzyskania przez Sikorskiego czegokolwiek więcej. Bez wątpienia jednak Sikorski popełnił błąd odsuwając od rokowań przedstawiciela „twardej linii”, ministra spraw zagranicznych Augusta Zaleskiego, do którego nie miał zaufania. Sam przystąpił do negocjacji pozbawiając się „bufora”, który mógł wziąć na siebie trud negocjacji i przyjąć presję brytyjską, pozostawiając mu rolę arbitra. [...] Negocjując go uległ presji brytyjskiej i przyjął zapisy, które nie gwarantowały powrotu do granicy ryskiej.

[...] Sikorski podpisał układ na własną rękę, wbrew prezydentowi i części członków rządu. Przyjął, że nie dało się więcej wynegocjować, a o kształcie polskich granic zadecyduje układ sił w momencie zakończenia wojny. Nie wiemy, czy gdyby mocniej zabiegał w tej sprawie, to efekty jego działań byłyby większe. Wydaje mi się, że przy ówczesnej postawie Brytyjczyków nie było to możliwe. Trudno też dzisiaj, bez pełnego dostępu do dokumentów sowieckich, stwierdzić, czy ZSRS był wówczas gotowy do jakichkolwiek ustępstw w kwestii granicy polsko – sowieckiej.

Źródło: Michał Szukała (PAP), *Prof. Rutkowski: układ Sikorski-Majski miał ratować polskich obywateli więzionych w ZSRS*, dostępny w internecie: dzieje.pl.

Na podstawie tekstów źródłowych wskaż, czy poniższe zdania są prawdziwe czy fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Władysław Sikorski konsultował swoją decyzję z Prezydentem RP na uchodźstwie i działał zgodnie z nadanym mu pełnomocnictwem.	☐	☐
Obaj historycy zgadzają się, że układ Sikorski–Majski doprowadził do rozłamu w polskim rządzie na uchodźstwie.	☐	☐
Strona polska znajdowała się pod naciskiem władz brytyjskich, dążących do uregulowania stosunków polsko-radzieckich.	☐	☐
Zarówno źródło 1, jak i 2 potwierdzają, że Władysław Sikorski mógł wynegocjować od ZSRS potwierdzenie granic sprzed 17 września 1939 roku.	☐	☐

Odpowiedz na pytanie, w jakich okolicznościach został podpisany układ Sikorski – Majski?

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Kalinowska

Przedmiot: Historia

Temat: Relacje polsko-sowieckie. Podpisanie układu Sikorski-Majski

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

XLVII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

3) sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);

L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju. Uczeń:

1) omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie;

2) ocenia znaczenie układu Sikorski-Majski dla obywateli polskich, znajdujących się pod okupacją sowiecką;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

XLVII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

3) charakteryzuje sytuację ludności cywilnej oraz jeńców wojennych, z uwzględnieniem przykładów eksterminacji;

L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) opisuje położenie rządu Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje relacje polsko-radzieckie do czerwca 1941 r. i po zawarciu układu Sikorski-Majski.
- wyjaśnia znaczenie tego układu dla Polski i Polaków przebywających na terenie ZSRS.
- analizuje oceny historyków odnośnie układu Sikorski-Majski.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Relacje polsko-sowieckie. Podpisanie układu Sikorski-Majski”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel poleca jednemu uczniowi lub uczennicy przeczytanie wyświetlonego tematu zajęć. Omawia planowany przebieg zajęć.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji, m.in. kto zapoznał się z udostępnionym e-materiałem. Nauczyciel poleca uczniom przygotować w parach

pytania z nim związane. Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z tematem lekcji? Wspólnie ustalają kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Praca z multimedium („Film edukacyjny”). Nauczyciel odtwarza film, a następnie prosi, aby uczniowie wykonali w parach polecenie nr 2: „Wyjaśnij, jak wyglądały relacje polsko-sowieckie między wrześniem 1939 r. a lipcem 1941 roku”. Wybrany uczeń po ustalonym czasie udziela odpowiedzi, pozostali uczniowie mogą się do niej ustosunkować i dodać informacje, które uznają za ważne.
2. Praca z drugim multimedium („Film + Sprawdź się”). Klasa dzieli się na 4-osobowe grupy. Nauczyciel wskazuje, które zespoły będą pracowały nad poleceniem nr 2 („Scharakteryzuj działania podejmowane przez władze sowieckie odnośnie Polski po 1943 r.), a które nad poleceniem nr 3 („Opisz skutki stosunków polsko-sowieckich dla Polski i Polaków”). Uczniowie zapoznają się z filmem. Każdy zespół opracowuje odpowiedzi do poleceń. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie liderzy wybranych grup odczytują swoje propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego uczniowie się nauczyli?
2. Na zakończenie nauczyciel omawia przebieg zajęć, dokonuje oceny pracy grup uczniowskich.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia nr 1, 2 i 3 z sekcji „Film + Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Układ Sikorski-Majski. Wybór dokumentów, oprac. E. Duraczyński, Warszawa 1990.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie na podstawie filmów przygotowują prezentację multimedialną będącą podsumowaniem lekcji.